ВОПЫТ

ПАДЫХОД ПА-ГАСПАДАРСКУ

Як далучыць мясцовых жыхароў да агульных добрых спраў, ведаюць актывісты на месцах

Вопытам у вырашэнні пытанняў, якія датычацца паляпшэння якасці жыцця людзей, з «МС» падзяліліся старшыні райсаветаў дэпутатаў, камітэтаў тэрытарыяльнага самакіравання і сельскія старасты.

Анжаліка ГОМАН, старшыня Краснапольскага райсавета дэпутатаў:

— Разумеючы, што партнёрства ўлады і грамадскасці — фундамент паспяховага вырашэння мясцовых праблем, Краснапольскі раённы Савет дэпутатаў далучыўся да Магілёўскай абласной асацыяцыі мясцовых Саветаў дэпутатаў і аказвае метадычную дапамогу пяці сельскім Саветам дэпутатаў, а таксама забяспечвае каардынацыю дзейнасці 64 органаў ТГС на тэрыторыі раёна.

Як мясцовыя жыхары ўключаюцца ў працэсы мясцовага развіцця? Гэта відаць па выніках. Калі ў 2015—2016 гадах члены ініцыятыўных груп прапанавалі 15 ідэй для мясцовага развіцця, то ў 2017—2018 гадах рэалізуюцца 17 праектаў на суму больш чым 250 тысяч еўра. Напрыклад, мы ствараем уласныя механізмы зялёных рэінвестыцый. Заклалі гадавальнік пладова-ягадных культур і фруктовы сад на 3000 саджанцаў пры дзвюх сельскіх школах, 30 шматдзетных сем'яў заклалі свае сады, адкрыты мясцовы цэнтр сельскага маркетынгу.

Мы стварылі дзве бізнес-супольнасці па 15 чалавек у аграгарадках Янаўка і Горы, заклалі эксперыментальныя ўчасткі, пабудавалі цяплліцы і правялі навучальныя заняткі. Дзякуючы гэтаму людзі маюць магчымасць вырошчваць экалагічна чыстую прадукцыю, выкарыстоўваючы сучасныя тэхналогіі, і дзяліцца вопытам з суседзямі.

З дапамогай праекта Еўрапейскага саюза «Садзейнічанне развіццю на мясцовым узроўні» ў раёне рэалізавалі некалькі мясцовых ініцыятыў: фестываль «Тэатральныя вечарыны», «Крок да самастойнасці», «Развіццё ганчарнага майстэрства для пазнавальнасці раёна», «Янаўка — хакейная сталіца Краснапольшчыны».

Вынікам удзелу некалькіх раёнаў — членаў Магілёўскай абласной асацыяцыі ў праектнай дзейнасці стала стварэнне Рэгіянальнага савета падтрымкі мясцовых ініцыятыў у сферы ўстойлівага развіцця. У 2017 годзе пяць райсаветаў дэпутатаў (Быхаўскага, Клічаўскага, Краснапольскага, Слаўгарадскага, Чэрыкаўскага раёнаў) вырашылі аб'яднаць намаганні і распрацавалі план узаемадзеяння па павышэнні ўстойлівага развіцця раёнаў на 2018—2020 гады і на перыяд да 2030 года. Галоўнымі напрамкамі супрацоўніцтва сталі тэмы, якія забяспечваюць падтрымку навакольнага асяроддзя, крэатыўная эканоміка, занятасць і самазанятасць, павышэнне патэнцыялу мясцовых рэсурсных цэнтраў адукацыі дарослых.

Ала ПАСТУХОВА, старшыня мікразоны «Камсамольская» (г. Крычаў):

— Наша мікразона — адна з самых густанаселеных, тут жывуць больш за пяць тысяч чалавек. Традыцыйнымі сталі конкурсы «Упрыгожыць зямлю кветкамі», «Найлепшы пад'езд». Па ініцыятыве жыхароў ладзяцца суботнікі, каб навесці парадак, добраўпарадкаваць і азеляніць двары.

У мікразоне створаны выдатныя ўмовы для адпачынку, гульнявыя пляцоўкі для дзяцей з мноствам разнастайных лабірынтаў. Мы правялі акцыю «Арт-лаўкі — казачная лавачка горада», якую ініцыявалі жыхары мікразоны, выкладчыкі школы мастацтваў. Дзеці малявалі на асфальце, а выкладчыкі пераносілі іх малюнкі на лаўкі. Атрымалася прыгожа, святочна і казачна.

Па жаданні жыхароў мікрараёна і для стварэння новых сацыяльных сувязяў працуюць клубы па інтарэсах, дзе жыхары могуць рэалізаваць сябе ў розных напрамках. Па ініцыятыве індывідуальных прадпрымальнікаў горада ў мікразоне ўсталявалі вулічныя трэнажоры. Актыўныя члены Савета мікразоны арганізавалі групу «Здароўе» сярод насельніцтва мікрараёна з наведваннем фізкультурна-аздараўленчага комплексу «Сож», плавальнага басейна.

У рамках рэспубліканскага конкурсу «Энергамарафон» распрацавалі праект «Сістэма адукацыйнага працэсу і інфармацыйна-прапагандысцкай работы ў сферы энергазберажэння ва ўстанове адукацыі», ініцыятарам якога стала жыхарка нашага мікрараёна, намеснік дырэктара школы. Так, каля школы з'явіліся сонечныя батарэі, здольныя асвятляць прылеглую тэрыторыю. А ў месцах агульнага карыстання ўстаноўлены лямпы з датчыкамі руху.

Партнёрамі шэрагу праектаў, распрацаваных у рамках Года малой радзімы, сталі самі жыхары мікрараёна. З 2018 года рэалізуецца праект «Палацава-паркавы ансамбль — тэрыторыя экатурызму і чыстай экалогіі», які стаў адным з пераможцаў конкурсу Праграмы малых грантаў Глабальнага экалагічнага фонду. Быў распрацаваны праект «Палац Пацёмкіна — паўднёва-ўсходні экацэнтр па прапагандзе, асвеце і выхаванні».

Я з упэўненасцю магу сказаць, што будучыня нашага горада ў руках неабыякавых, дзейных людзей, якія ўмеюць не толькі паказаць прыклад руплівага і гаспадарнага стаўлення, але і зацікавіць сваіх суседзяў у добрых і карысных справах.

З УЛІКАМ

Што неабходна для далейшага развіцця мясцовага самакіравання ў Беларусі і стварэння асацыяцый мясцовых Саветаў дэпутатаў?

Аб гэтым ішла грунтоўная размова ў Савеце Рэспублікі, дзе на мінулым тыдні прайшоў тэматычны семінар з удзелам еўрапейскіх экспертаў. Усе прысутныя змаглі азнаёміцца з перадавым вопытам зараджэння і развіцця нацыянальных асацыяцый у шэрагу краін Еўропы, існуючымі мадэлямі рэгіянальных інстытуцый у Беларусі і прыкладамі вырашэння пытанняў жыццезабеспячэння насельніцтва ў рамках рэалізацыі мясцовых ініцыятыў.

У сённяшняй тэме нумара мы падрабязна раскажам аб усім, што выклікала цікавасць ва ўдзельнікаў семінара, а таксама пазнаёмім з удалымі прыкладамі работы органаў тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання на месцах.

Мадэратарам выступаў **старшыня Пастаяннай камісіі па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні Савета Рэспублікі Аляксандр ПАПКОЎ**, які адзначыў, што ў пэўнай ступені семінар дапаможа вырашыць цэлы шэраг пытанняў у кірунках арганізацыі мясцовага самакіравання.

— У адпаведнасці з Канстытуцыяй і законам «Аб мясцовым самакіраванні», пытанні жыццезабеспячэння на месцах ускладзены на мясцовыя ўлады. Мясцовыя Саветы дэпутатаў разглядаюць план сацыяльна-эканамічнага развіцця на пэўны перыяд, фарміруюць бюджэт, кантралююць выкананне гэтых дакументаў, і, натуральна, яны лепей ведаюць, што трэба рабіць на месцах, каб пытанні, якія хвалююць людзей, былі вырашаны, — адзначыў ён і звярнуў увагу на існуючую практыку работы, калі прыняцця дакументаў мясцовага значэння чакаюць ад цэнтральных уладаў. Маўляў, пасля гэтага пытанні самі па сабе здымуцца. Так не бывае, упэўнены Аляксандр Папкоў, таму нацэліў прысутных на аснове вопыту, назапашанага ў Беларусі, краінах постсавецкага блока, дзяржавах, якія ўваходзяць у Еўрапейскі саюз, пачынаць дасканала вывучаць тэму. У тым ліку і на тэму стварэння Асацыяцый мясцовых Саветаў дэпутатаў.

— Мы хочам паглядзець на практыку іншых краін у гэтым кірунку, пасля чаго падрыхтуем своеасаблівую дарожную карту, па якой і будзем працаваць з улікам нацыянальных інтарэсаў, — адзначыў ён.

Мясцовы бюджэт ці інтарэсы завода?

Пра тое, як уладкавана цяперашняе самакіраванне ў Еўропе, аб сітуацыі і тэндэнцыях расказалі эксперты з ЕС.

У прыватнасці, **дырэктар Дэпартамента па дэмакратычным кіраванні Савета Еўропы Дэніэль ПАПЕСКУ** адзначыў, што дэмакратыя на месцах — гэта еўрапейская каштоўнасць.

— Даследаванні паказваюць, што дэцэнтралізацыя — гэта адзін са спосабаў эканамічнага росту для рэгіёнаў. Еўропа ў асноўным прайшла праз дэцэнтралізацыю параўнальна нядаўна — прыкладна паўстагоддзя таму. Ды і сам па сабе гэта працэс няхуткі, ён расцягваецца нават не на дзесяць гадоў, бо ўключае не толькі перадачу кампетэнцый, але і нагляд за выкананнем заканадаўства.

Спікер адзначыў чатыры тыпы рэформаў, праз якія прайшлі краіны Еўропы на шляху да цяперашняга мясцовага самакіравання. Першая з іх — адміністрацыйна-тэрытарыяльная. Напрыклад, у Францыі і Італіі змяняліся межы і колькасць рэгіёнаў і, адпаведна, органаў улады. Другая рэформа датычыцца мясцовага фінансавання. Пасля крызісу 2008 года яна пераглядалася, паколькі нават у багатай Нарвегіі некаторыя муніцыпалітэты збанкрутавалі. Але пасля пачаўся эканамічны рост. Трэцяя закранае эфектыўнасць мясцовых органаў улады і ўзнімае на грэбень хвалі кадравыя пытанні. А чацвёртая з іх — абагульняльная, азначае стварэнне Асацыяцыі органаў мясцовага самакіравання. Гэта дабравольныя недзяржаўныя аб'яднанні, якія валодаюць правамі юрыдычнай асобы і вядуць перагаворы з парламентам і ўрадам па пытаннях, якія непасрэдна закранаюць інтарэсы рэгіёнаў.

Магутныя асацыяцыі створаны на Балканах. **Намеснік кіраўніка дэлегацыі Сербіі ў Кангрэсе мясцовых і рэгіянальных улад Савета Еўропы Саша ПАУНАВІЧ** расказаў на ўласным прыкладзе, наколькі гэта спрыяльна для мясцовых бюджэтаў.

— У горадзе, дзе я быў мэрам, працуе вельмі буйны цэментны завод. Ён плаціў падаткі ў наступнай прапорцыі: 80 % пералічвалася ў мясцовы бюджэт, рэшта ішла ў агульнадзяржаўны. Кіраўніцтва завода па сваіх меркаваннях пралабіравала змяненне падатковых адлічэнняў. Атрымлівалася б так, што ў мясцовы бюджэт паступала б на 90 % падаткаў меней, чым раней. Мы з гэтым былі нязгодныя і змагаліся дзесяць гадоў на самых высокіх узроўнях. Пасля гарачых дыскусій было прынята рашэнне пакінуць статус-кво.

Як працуе сістэма народнага кантролю?

Дацкім досведам падзяліўся **дырэктар Асацыяцыі органаў мясцовага самакіравання гэтай краіны Холгер ПІНТХ**. Невялікая краіна, заціснутая паміж Балтыйскім і Паўночным марамі, вядзе адлік гэтай практыкі яшчэ з 60-х гадоў XIX стагоддзя:

— У Даніі 50 % падаткаў ідзе ў бюджэты муніцыпалітэтаў. І гэта павялічвае адказнасць перад мясцовымі жыхарамі, паколькі яны пералічваюць грошы ў якасці падаткаў і цалкам законна патрабуюць, каб за гэтыя грошы было створана асяроддзе з ад-